

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра екологічної безпеки та екологічної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Фіто та зооконтроль на митниці

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти магістр

галузь знань 10 «Природничі науки»
(шифр і назва)

спеціальність 101 «Екологія»
(шифр і назва)

освітня програма «Екологія та охорона навколишнього середовища»
(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет екологічний

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою екологічного факультету

“ 29 ” серпня 2019 року, протокол №14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Кривицька Іветта Анатоліївна – доц. каф. екологічної безпеки та екологічної освіти

.

Програму схвалено на засіданні кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

Протокол від “29”серпня 2019 року № 15

Завідувач кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

_____ проф. Некос А. Н.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією навчально-наукового інституту екології

Протокол від “29”серпня 2019 року № 10

Голова навчально-методичної комісії екологічного факультету

_____ Максименко Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Фіто так зооконтроль на митниці» складена відповідно до освітньо – професійної програми підготовки магістрів, спеціальності 101 «Екологія»,

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Фіто так зооконтроль на митниці» – формування спеціалізованих систематизованих знань в області різноманітності об'єктів рослинного і тваринного світу, які потребують фітосанітарного та ветеринарного контролю з боку людини і основних форм і методів фіто і зооконтролю на митниці

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Фіто так зооконтроль на митниці»: формування знань про міжнародні вимоги при імпорті, експорті підкарантинної продукції, ефективного регулювання фітосанітарних заходів відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів; вивчення різноманітних ситуацій, які можуть складатись на прикордонних пунктах при проведенні догляду будь-якої підкарантинної продукції, вимоги, щодо неї; засвоєння слухачами знань щодо проведення обстежень сільськогосподарських культур, освоєння методів обстежень.

1.3. Кількість кредитів ECTS:4.

1.4. Загальна кількість годин:120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
2-й	
Лекції	
28 год.	
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	
Лабораторні заняття	
0 год.	
Самостійна робота	
78 год.	
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо – професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

знати:

– нормативно – правову базу з фіто санітарного контролю і застосування її у професійній діяльності

– нормативно – правову базу з ветеринарного санітарного контролю і застосування її у професійній діяльності

- основні визначення і поняття напряму знань щодо біобезпеки та біозахисту;
- основні принципи заходів і засобів, спрямованих на запобігання шкоди і захист від потенційних і реальних біологічних загроз;
- основні характеристики біологічної зброї;
- основні біологічні засоби ураження людей, тварин, рослин, продуктів, кормів, води; біооб'єктів;
- основні принципи захисту від біологічної зброї;
- міжнародні документи у галузі регулювання біозахисту та біобезпеки;
- національні вимоги щодо біозахисту та біобезпеки;
- основні принципи біоетики в контексті біозахисту та біобезпеки

вміти:

- застосовувати приклади з національних стратегій інших країн для розробки національної політики і галузі біобезпеки та біозахисту в Україні;
- аналізувати потенційну загрозу подвійного використання біологічних об'єктів;
- оцінювати ризики використання агентів біотехнології у біотехнологічних виробництвах;
- оцінювати ризики використання біологічних об'єктів у наукових дослідженнях;
- аналізувати етичні проблеми генної терапії та клонування людини і тварин;
- оцінювати та контролювати ризики, пов'язані з розповсюдженням генетично – модифікованих організмів.

Навчальна дисципліна «Фіто та зооконтроль на митниці» викладається українською мовою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні поняття фіто та зооконтролю на митниці

Тема 1. Поняття про Біоконтроль і фітоконтроль як його складової частини. Флора і рослинність України як об'єкт фітоконтролю. Загальне поняття про флору і рослинність. Особливості флори і рослинності України. Групи видів аборигенного і адвентівтивного ядра флори як об'єкти фітоконтролю.

Тема 2. Митні служби та станції захисту рослин - основні організації, щодо здійснення фітоконтролю. Нормативно-правова база з фітоконтролю на території України. Станції захисту рослин як служби внутрішнього і зовнішнього фітоконтролю в Україні. Міжнародні митні угоди і митний кодекс як правова основа фітоконтролю в Україні.

Тема 3. Основні біологічні групи рослин, що підлягають фітоконтролю. Ресурсно значущі групи рослин як об'єкт фітоконтролю. Групи рослин підлягають фітоконтролю на території України. Ресурсно значущі групи рослин: сміттеві види, ГМО-модифіковані види, алергоопасні види, харчові, декоративні і травмонебезпечні види і особливості їх фітоконтролю.

Розділ 2. Організація зовнішнього карантину.

Тема 4. Організація і завдання зовнішнього карантину. Поняття «об'єкт регулювання», «підкарантинний матеріал». Встановлення переліку об'єктів регулювання. Реєстрація осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання. Контроль за переміщенням об'єктів регулювання.

Тема 5. Фітосанітарні вимоги до об'єктів регулювання на державному кордоні України. Фітосанітарний контроль об'єктів регулювання. Види фітосанітарного контролю: стандартний, вибіркового, розширеного. Фітосанітарна сертифікація. Карантинний дозвіл на імпорт або транзит: вимоги до подачі та оформлення документації. Умови використання імпортової підкарантинної продукції.

Тема 6. Відповідальність за порушення карантинних правил. Заборона або обмеження імпорту. Вимоги до імпортних і транзитних вантажів. Фітосанітарні процедури до вантажів у митницях призначення.

Тема 7. Порядок проведення фітосанітарного контролю. Фітосанітарний контроль контейнерів, поштових відправлень, продовольчих запасів. Поводження з вантажами, яким було відмовлено у ввезенні.

Розділ 3. Міжнародні фітосанітарні стандарти

Тема 8. Співробітництво України в галузі карантину рослин. Міжнародні організації з карантину рослин, їх взаємодія, завдання і функції.

Тема 9. Міжнародні митні угоди і митний кодекс як правова основа фітоконтролю в Україні. Міжнародна конвенція з карантину і захисту рослин. Угода СОТ про санітарні та фітосанітарні заходи. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин. Міжнародні фітосанітарні стандарти.

Тема 10. Застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі. Фітосанітарні правила зарубіжних країн.

Розділ 4. Аналіз ризику карантинних організмів

Тема 11. Аналіз фітосанітарного ризику шкідливих організмів. Поняття аналізу фітосанітарного ризику шкідливих організмів. Історія виникнення питання. Структура аналізу фітосанітарного ризику (АФР), сфера його застосування. Основні фітосанітарні визначення згідно міжнародних вимог, що зустрічаються при вивченні дисципліни. Посилання на глосарій фітосанітарних термінів. Мета проведення АФР. Огляд діючого стандарту. Положення міжнародної конвенції з карантину та захисту рослин щодо аналізу фітосанітарного ризику.

Тема 12. Порядок проведення АФР. Підготовчий етап. Вимоги до його проведення. Підготовка до проведення, визначення шляхів розповсюдження, ідентифікація шкідливого організму, перегляд фітосанітарної політики. Поняття «шкідливість». Рослини як шкідливі організми.

Тема 13. Агенти біологічної боротьби та інші корисні організми. Організми, які ще не повністю вивчені, або є складними для ідентифікації. Живі модифіковані організми. Ввезення (імпорт) організмів для особливого використання. Визначення зони АФР. Попередні аналізи фітосанітарного ризику.

Тема 14. Оцінка фітосанітарного ризику. Оцінка фітосанітарного ризику. Стандарти, пов'язані з оцінкою проведення фітосанітарного ризику. Оцінка управління фітосанітарним ризиком

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Основні поняття фіто та зооконтролю на митниці													

Тема 1. Поняття про Біоконтроль і фітоконтроль як його складової частини. Флора і рослинність України як об'єкт фітоконтролю. Особливості флори і рослинності України. Групи видів аборигенного і адвентівтвівного ядра флори як об'єкти фітоконтролю.	10	2	1			7	10	1				9
Тема 2. Митні служби щодо здійснення фітоконтролю. Нормативно-правова база з фітоконтролю на території України. Станції захисту рослин як служби внутрішнього і зовнішнього фітоконтролю в Україні.	10	2	1			7	10		1			9
Тема 3. Основні біологічні групи рослин, що підлягають фітоконтролю. Ресурсно значущі групи рослин як об'єкт фітоконтролю. Групи рослин підлягають фітоконтролю на території України. Ресурсно значущі групи рослин: сміттєві види, ГМО-модифіковані види, алергоопасні види, харчові, декоративні і травмонебезпечні види і особливості їх фітоконтролю.	10	2	2			6	10	1				9
Разом за розділом 1	30	6	4			20	30	2	1			27
Розділ 2. Організація зовнішнього карантину												
Тема 4. Організація і завдання зовнішнього карантину. Поняття «об'єкт регулювання», «підкарантинний матеріал». Встановлення переліку об'єктів регулювання. Контроль за переміщенням об'єктів регулювання.	5	2				2	10	1				9
Тема 5. Фітосанітарні вимоги до об'єктів регулювання на державному кордоні України. Фітосанітарний контроль об'єктів регулювання. Види фітосанітарного	5	2	1			2	10		1			9

контролю: стандартний, вибірковий, розширений. Фітосанітарна сертифікація. Карантинний дозвіл на імпорт або транзит: вимоги до подачі та оформлення документації. Умови використання імпортової підкарантинної продукції.												
Тема 6. Відповідальність за порушення карантинних правил. Заборона або обмеження імпорту. Вимоги до імпортних і транзитних вантажів. Фітосанітарні процедури до вантажів у митницях призначення.	6	2	1			2						
Тема 7. Порядок проведення фітосанітарного контролю. Фітосанітарний контроль контейнерів, поштових відправлень, продовольчих запасів. Поводження з вантажами, яким було відмовлено у ввезенні.	5	2	1			2						
Разом за розділом 2	30	8	4			11	20	1	1			18
Розділ 3. Міжнародні фітосанітарні стандарти												
Тема 8. Співробітництво України в галузі карантину рослин. Міжнародні організації з карантину рослин, їх взаємодія, завдання і функції.	7	2	2			3	9	1				8
Тема 9. Міжнародні митні угоди і митний кодекс як правова основа фітоконтролю в Україні. Міжнародна конвенція з карантину і захисту рослин. Угода СОТ про санітарні та фітосанітарні заходи. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин. Міжнародні фітосанітарні	8	2	2			4	9		1			8

стандарти.												
Тема 10 Застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі. Фітосанітарні правила зарубіжних країн.	8	2	2			4	9	1				8
Разом за розділом 3	30	7	3			15	35	2	2			31
Розділ 4. Аналіз ризику карантинних організмів												
Тема 11. Аналіз фітосанітарного ризику шкідливих організмів. Поняття аналізу фітосанітарного ризику шкідливих організмів. Історія виникнення питання. Структура аналізу фітосанітарного ризику (АФР), сфера його застосування. Основні фітосанітарні визначення згідно міжнародних вимог, що зустрічаються при вивченні дисципліни. Посилання на глосарій фітосанітарних термінів. Мета проведення АФР. Огляд діючого стандарту. Положення міжнародної конвенції з карантину та захисту рослин щодо аналізу фітосанітарного ризику.	7	4	1			2						
Тема 12. Порядок проведення АФР. Підготовчий етап. Вимоги до його проведення. Підготовка до проведення, визначення шляхів розповсюдження, ідентифікація шкідливого організму, перегляд фітосанітарної політики. Поняття «шкідливість». Рослини як шкідливі організми.	6	2	2			2	9	1				8
Тема 13. Агенти біологічної боротьби та інші корисні організми. Живі модифіковані організми. Ввезення (імпорт) організмів для	5	2	1			2	9			1		8

особливого використання. Визначення зони АФР. Попередні аналізи фітосанітарного ризику.											
Тема 14. Оцінка фітосанітарного ризику. Оцінка фітосанітарного ризика. Стандарти, пов'язані з оцінкою проведення фітосанітарного ризику. Оцінка управління фітосанітарним ризиком	5	2	1			2	8		1		7
Разом за розділом 4	30	7	4			11	35		2	2	31
Усього годин	120	28	14			78	120		28	14	78

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Небезпеки біологічного походження.	2
2	Тема 2. Законодавство, що регулює відносини в галузі забезпечення біобезпеки.	2
3	Тема 3. Міжнародна і національна система управління біологічними ризиками.	2
4	Тема 4. Інфекційні агенти для людини, тварин, рослин	2
5	Тема 5. Заходи забезпечення біобезпеки	2
6	Тема 6. Рівні патогенності мікроорганізмів	2
7	Тема 8. Рівні біологічної безпеки лабораторій.	2
8	Тема 9. Засоби індивідуального захисту персоналу при роботі з патогенними мікроорганізмами, грибами, мікотоксинами і гельмінтами.	2
9	Тема 10 Міжнародні та регіональні системи моніторингу інфекційних захворювань та міжнародні взаємодії щодо запобігання інфекційних захворювань	2
10	Тема 11 Біобезпека генно – інженерної діяльності.	2
12	Тема 12 Екологічні ризики генетичної інженерії. Вплив різних типів ГМО на екологічні системи.	2
13	Тема 13 Міжнародне регулювання в галузі біотехнології. Етичні проблеми генетичної інженерії	2
14	Тема 14 Міжнародне співробітництво в боротьбі з біотероризмом. Програми ВООЗ, ЄС, участь НАТО.	2
15	Тема 15 Загальна характеристика біологічної зброї. Біотероризм	1
16	Тема 16 Загальна характеристика засобів захисту від біологічної зброї. Антитерористичні державні програми протистояння біотероризму.	1
	Разом	28

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота передбачає самостійне засвоєння навчального матеріалу, підготовку до практичних занять, колоквиуму або комп'ютерного тестування.

Контроль засвоєння навчального матеріалу під час самостійної роботи проводиться шляхом винесення самостійно засвоєного матеріалу на тестовий контроль та обговорення на практичних заняттях.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Аналіз епідемічної ситуації останніх років в світі з акцентами на знову з'являються інфекції і виникнення лікарсько – стійких патогенів.	5
2	Фактори, що впливають на зміни властивостей відомих збудників інфекційних захворювань і появу нових.	5
3	Економічні основи для проведення глобальних протиепідемічних заходів	5
4	Наслідки біотероризму (значимість психологічного чинника).	5
5	Загальні риси і відмінні риси біотероризму та природних спалахів інфекційних захворювань.	5
6	Захист людини і суспільства від біотероризму	5
7	Розробка міжнародних законів, правил, що сприяють боротьбі з біотероризмом	5
8	Поняття «ризик» і «оцінка ризику». Ризик генно – інженерної діяльності.	5
9	Оцінка ризику потенційних шкідливих впливів на здоров'я людини традиційної харчової сировини і продуктів харчування.	5
10	Міжнародно – правовий режим біобезпеки	5
	Разом	50

6. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуального навчально – дослідного завдання не передбачено.

7. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни «Фіто та зооконтроль на митниці» використовуються наступні контролю: поточний протягом семестру (практичні роботи, та доповіді), підсумковий семестровий (екзамен).

Поточний контроль реалізується у формі тестування та колоквіуму, Поточний контроль проводиться на семінарських заняттях. Крім того, обов'язковим елементом поточного контролю є контроль відвідування занять.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни (екзамен) є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

Кожний вид роботи, виконаний студентом під час засвоєння навчальної дисципліни, оцінюється відповідно до критеріїв, визначених програмою навчальної дисципліни. Бали, передбачені за виконання кожного виду роботи, включені до загальної максимальної суми балів (100), що складають оцінку студента за засвоєння навчальної дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота															
Розділ 1			Розділ 2		Розділ 3				Розділ 4						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16
2	2	3	3	3	2	2	2	2	3	3	2	2	3	3	3

(продовження таблиці)

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Екзамен	Сума
Контрольна робота, передбачена навчальним планом		Індивідуальне завдання	Разом		
40			60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів

Зниження кількості балів за невчасно здані

практичні роботи / семінари та контрольну роботу

Кількість балів за невчасно здану практичну роботу / семінар, передбачену в робочій програмі дисципліни контрольну роботу, знижується на 2 за умови, якщо студент здав її після терміну без поважних причин.

Можливість отримання заохочувальних балів

Протягом семестру студент може отримати заохочувальні бали. Максимальна кількість становить – 5. У разі підготовки презентації (максимум – 3 бали), та зробивши 10 – хвилинну доповідь (максимум – 2 бали) за однією із обраних тем (див. перелік тем для самостійної роботи). Один студент може обрати лише одну тему.

Підсумкова оцінка за засвоєння студентом навчальної дисципліни виставляється відповідно до шкали, представленої в таблиці нижче.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90–100	зараховано
70–89	
50–69	
1–49	не зараховано

- **«Зараховано»** – студент в основному опанував теоретичний матеріал навчальної дисципліни та виконав всі види завдань, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але може припускатися певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

- **«Не зараховано»** – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає на запитання, плутає поняття, не вміє оцінювати

факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані

9. Рекомендована література

Основна література

1. Конспект лекцій.
2. Презентації.

Допоміжна література

1. Головна державна фітосанітарна інспекція [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.karantin.gov.ua/>
2. Ілюстрований довідник регульованих шкідливих організмів в Україні / [ОЗ. Башинська, Н.А. Константінова, Л.А. Пилипенко та ін.]. - К.: Урожай, 2009. - 249 с.
3. Европейская и Средиземноморская организация по защите растений [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.eppo.int/european> and Mediterranean Plant protection organization/
4. Мовчан О. М. Карантинні шкідливі організми / ОМ. Мовчан, І.Д. Устінов. - К.: Світ, 2000. - 197 с.
5. Мовчан О. М. Карантинні шкідливі організми: підручник / ОМ. Мовчан, О.О. Сикало, І.Д. Устінов. - К.: Колообіг, 2005. - Ч. 1. - 411 с.
6. Карантинні хвороби рослин: підручник В.М. Родігін, Ф.М. Марютін, І.Д. Устінов та ін. - Х.: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2002. - 360 с.
7. Стратегія і тактика захисту рослин. Т. 1. Стратегія / В.П. Федоренко, Л.І. Бублик, КО. Козуб та ін.; за ред. В.П. Федоренка. - К.: Альфа-стевія, 2012. - 500 с.
8. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі // Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин; Міжнародні стандарти з фітосанітарного захисту. - Рим: ФАО, 2006. - № 1. - 19 с.
9. Лузан О.Ю., Карплюк В.Г., Сикало О.О. Фітосанітарний контроль. Рекомендації щодо проведення інспектування та фітосанітарної експертизи. - К.: ТОВ «Капітал Клуб», - 2009. - 272 с.
10. Вредные организмы, имеющие карантинное значение для Европы // Информационные данные по карантинным вредным организмам для Европейского Союза и Европейской и Средиземноморской организации по защите растений (ЕОЗР)/Пер. с англ. - М.: Колос, 1996. - 912 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео – лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://www.rada.gov.ua>
2. <http://www.menr.gov.ua>
3. <http://ec.europa.eu/environment/iczm/home.htm>
4. <http://www.unesco.org/csi/act/russia/leaflet.pdf>
5. http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm
6. http://ec.europa.eu/environment/air/quality/legislation/existing_leg.htm
7. <http://rod.eionet.europa.eu/instruments/274>
8. <http://ec.europa.eu/environment/urban/links.htm>